

Een nieuw onderwijsconcept

Masteropleiding fysiotherapie: veranderende eisen

Masteropleidingen fysiotherapie dienen zich te houden aan internationale standaarden zoals de Dublin-descriptoren of de beschrijving van het masterniveau in het Europees Kwalificatiekader (EKK). Op dit niveau worden zij getoetst door het Nederlands Vlaams Accreditatie Orgaan (NVAO). Het is voor opleidingen een belangrijk ijkpunt voor het beschrijven van het eindniveau van studenten (eindtermen) en de wijze waarop wordt getoetst. Studenten die een opleiding tot master volgen dienen zowel specialistisch als academisch gevormd te worden. De opleiding master Fysiotherapie van Hogeschool Utrecht heeft een manier gevonden om dit te realiseren en houdt een pleidooi om in de toekomst het vizier op profilering en leven-lang-leren te richten.

Tekst: Dr. Roland van Peppen en drs. Dammis Vroegindewij

ZOALS ELKE FYSIOTHERAPEUT inspringt op actuele ontwikkelingen en daarmee de dagelijkse praktijk voortdurend optimaliseert, zo heeft ook een masteropleiding zich aan te passen aan nieuwe inzichten en (intern en extern) opgelegde eisen om zich zodoende voor te bereiden op een bestendige toekomst. Het is tegenwoordig van groot

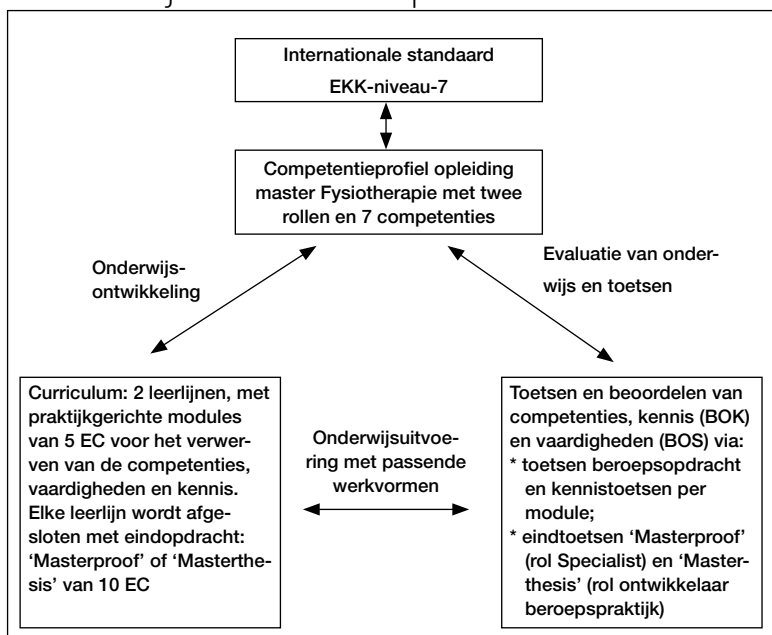
belang dat het onderwijs voldoet aan transparante eisen. Die eisen leggen opleidingen zichzelf op, maar zijn mede ingegeven door (inter)nationaal geaccepteerde kaders, zoals het Europees Kwalificatiekader (EKK). Binnen dit kader moet een bachelordiploma voldoen aan niveau-6, een masterdiploma aan niveau-7 en een PhD-diploma aan niveau-8. 1

De opleiding master Fysiotherapie van Hogeschool Utrecht heeft de afgelopen jaren een herinrichting van het onderwijs voorbereid, waarbij het eindniveau voor studenten op EKK-7 niveau is beschreven. Op het Europese Onderwijscongres van de WCPT (november 2012) hebben wij ons nieuwe onderwijsconcept gepresenteerd. De methodische en transparante opbouw van ons curriculum werd door de andere Europese masteropleidingen zeer gewaardeerd. Onze modulair ingerichte masteropleiding is ondergebracht in een masterhuis en in september 2012 van start gegaan voor onze vijf specialisaties: Geriatriefysiotherapie, Kinderfysiotherapie, Orthopedische Manuele Therapie, Psychosomatische Fysiotherapie en Sportfysiotherapie.

EKK-7 In het Europees Kwalificatiekader (EKK) zijn 8 niveaus te onderscheiden in termen van kennis, vaardigheden en competenties.¹ Het (internationale) masterniveau is vastgesteld op niveau-7. Het Nederlands Vlaams Accreditatieorgaan (NVAO) beoordeelt opleidingen op basis van het EKK. Zo worden zowel de masteropleidingen fysiotherapie op hogescholen als de universitaire MSc-opleiding Fysiotherapiewetenschap op hetzelfde EKK-niveau-7 getoetst. Tussen deze fysiotherapie masteropleidingen en de universiteit zit dus geen niveaoverschil, maar ze onderscheiden zich door een andere gerichtheid. Het EKK bevordert de uniformiteit in afstudeerniveaus en daarmee de internationale mobiliteit van studenten en professionals.

Vanuit het EKK-niveau-7 dienen masteropleidingen fysiotherapiestudenten enerzijds op te leiden tot zelfstandig functionerende experts in een specialistisch domein en anderzijds tot praktijkgerichte onderzoekers. In de rol van specialist acteert de master fysiotherapie binnen een specialistisch domein in complexe zorg, heeft kennis van state-of-the-art opvattingen binnen dit domein en vormt zich een mening over de ontwikkeling en positionering van het specialisme in de gehele gezondheidszorg. In de rol van ontwikkelaar van de beroepspraktijk acteert de master fysiotherapie als praktijkgerichte onderzoeker die wetenschappelijke studies kan opzetten, uitvoeren en implementeren in het werkveld en resultaten kan evalueren.

Figuur 1. Van onderwijsontwikkeling tot onderwijsevaluatie op EKK-niveau-7

Hij heeft kennis over het genereren van nieuwe onderzoeksvragen en kan oordeelvormend en pionierend het specialisme verder onderbouwen en ontwikkelen.

Het EKK hanteert binnen elk niveau 3 domeinen: 'competenties', 'kennis' en 'vaardigheden' die in de opleiding master Fysiotherapie van Hogeschool Utrecht zichtbaar gepositioneerd zijn met respectievelijk een competentiebeschrijving, een beschrijving van de Body-of-Knowledge (BOK) en de Body-of-Skills (BOS).

Vereenvoudiging curriculum In 2005 hebben wij als eerste opleiding master Fysiotherapie het curriculum opgebouwd rondom de destijds ontwikkelde professionele rollen: specialist, professioneel leider, beroepsontwikkelaar en adviseur.² Met de opgedane ervaring hebben wij besloten een eenvoudiger model in te voeren. Op basis van EKK-niveau-7 hanteren we nu 2 professionele rollen: specialist en ontwikkelaar van de beroepspraktijk. Deze 2 rollen omvatten de volledige beroepscontext van een master fysiotherapeut die ook met de eerder gehanteerde 4 rollen werd bewerkstelligd. De voordelen van dit model zijn velerlei. Elke professionele rol heeft bij het uitgaan van 2 i.p.v. 4 rollen nu een eigen leerlijn, respectievelijk de specialismeleerlijn en de wetenschapsleerlijn. Aan het eind van de opleiding wordt het eindniveau van de student met een geëigende eindtoets beoordeeld via 'masterproof specialist' en een 'masterthesis ontwikkelaar beroepspraktijk' (zie figuur 1).

Integratie leerlijnen Elke leerlijn bestaat uit een aantal onderwijsmodules. In elke module staat telkens een nieuwe beroepssituatie met een beroepsopdracht en nieuwe specialistische en wetenschappelijke inhouden centraal. Voor een student vindt de toepassing van wetenschap altijd plaats in de context van het specialisme. Daarbij zorgen we ervoor dat de specialistische en wetenschappelijke modules die een student tijdens een periode volgt, elkaar inhoudelijk versterken en aanvullen. De specialismeleerlijn en de wetenschapsleerlijn zijn dan ook geïntegreerd en met elkaar verweven in het gehele curriculum.

Uitdaging Hiermee is direct ook de uitdaging van een masteropleiding fysiotherapie beschreven. Want onze opdracht is een 'master' af te leveren die voldoet aan de EKK-niveau-7-eisen op zowel het gebied van academische vaardigheden (wetenschapsleerlijn) als op het terrein van inhoudelijke expertise op een specifiek domein (specialismeleerlijn). Om die reden heeft Hogeschool Utrecht besloten de onderwijstijd van onze masters-in-opleiding evenredig over beide rollen c.q. leerlijnen te verdelen. De 5 specialisaties van onze opleiding master Fysiotherapie - die elk 90 European Credits (EC) omvatten - leggen voor 45 EC het accent op het aanleren van competenties voor rol 'specialist' en eveneens voor 45 EC op de rol 'ontwikkelaar van de beroepspraktijk'. Deze 45 EC voor een rol of leerlijn zijn geprogrammeerd in 7 modulen van 5 EC en de eindopdrachten masterproof (eindniveau rol specialist) en masterthesis (eindniveau rol ontwikkelaar beroepspraktijk)

Tabel 1. Rollen en competenties van de master fysiotherapie

Rol	Competenties
Specialist	1) Diagnosticeren 2) Intervenieren 3) Gezondheid bevorderen 4) Samenwerken
Ontwikkelaar beroepspraktijk	5) Onderzoeken van de beroepspraktijk 6) Veranderen van de beroepspraktijk 7) Deskundigheid bevorderen

'Wereldwijd blijkt het lastig om de basiskennis van fysiotherapie te definiëren.

van elk 10 EC. Een EC komt overeen met een studiebelasting van 28 uur.

Competenties Tijdens de masteropleiding ontwikkelt de student vanuit de 2 rollen 7 competenties (zie Tabel 1).

In een module staan afwisselend 2 van de 7 competenties centraal. Voor het zich eigen maken van de competenties worden specifieke werkvormen toegepast, zoals action learning groups en bijeenkomsten beroepsopdracht. Om eenduidig, transparant en consistent te toetsen of de studenten hun competenties hebben behaald wordt elke module met een Toets Beroepsopdracht afgesloten. Deze toets kan bijvoorbeeld een patiëntonderzoek zijn, een videoverslag van een behandeling of een literatuurreview en wordt ongeacht de toetsvorm beoordeeld aan de hand van 7 dimensies van professioneel handelen: a) methodisch, b) gefundeerd, c) resultaatgericht, d) communicatief, e) creatief, f) kritisch en g) reflectief handelen.

Body-of-Knowledge (BOK) Wereldwijd blijkt het lastig om de basiskennis van fysiotherapie te definiëren. Na een intensieve studie hebben wij als opleiding gekozen voor een fundament aan kennisgebieden die elke master-in-opleiding ongeacht het specialisme zich eigen dient te maken. Dat heeft geleid tot een beschrijving van een BOK die voor de rol van specialist 4 thema's kent: fysiologie, pathologie, motorische controle en gedragswetenschappen. Deze kennisgebieden worden per specialisme specifiek ingevuld. Daarnaast kent elk specialisme nog enkele profilerende kennisgebieden. Voor onze opleiding Kinderfysiotherapie is zo'n kennisgebied bijvoorbeeld 'Groeï, >>

‘Elke masteropleiding zal de kern van het specialisme moeten aanbieden en daarnaast een ‘vrije schil’ waarmee de opleiding zich kan onderscheiden.

motorische ontwikkeling en rijping’, voor Geriatriefysiotherapie ‘Veroudering’ en voor Sportfysiotherapie ‘Sportanalyse’. De BOK voor de ontwikkelaar van de beroepspraktijk omvat statistiek, methodologie, veranderingkunde en wetenschapsfilosofie & ethiek. Om de kennisgebieden van de BOK eigen te maken worden specifieke werkvormen toegepast, zoals hoor- en werkcolleges. Naast de eerder genoemde Toets Beroepsopdracht wordt een module afgesloten met een kennistoets die door meerkeuzevragen de kennisgebieden van de BOK uitvraagt. Een module wordt behaald indien beide toetsen met een voldoende zijn beoordeeld.

Body-of-Skills (BOS) Het blijkt voor de rol van specialist lastig aan te geven wanneer een vaardigheid van bachelorniveau of van masterniveau is. De complexiteit van de context waarin de vaardigheid wordt getoond is vaak bepalend of het masterniveau betreft. De BOS die wij voor de rol specialist hebben gekozen, bestaat uit diagnostische vaardigheden, interventievaardigheden, interactievaardigheden en reflectieve vaardigheden. Als ontwikkelaar van de beroepspraktijk zijn dat (wetenschappelijke) onderzoeks-, verander-, publicatie & presentatie- en reflectievaardigheden. Om de vaardigheden uit de BOS te leren beheersen, worden specifieke werkvormen toegepast, zoals practica en casuïstiekgroepen. De vaardigheden worden tijdens practica gedurende een module beoordeeld, met als doel dat de student in de Toets Beroepsopdracht voldoende beslagen ten ijs komt om de gevraagde vaardigheden te tonen.

Toekomst masteropleidingen Er is een aantal ontwikkelingen waar masteropleidingen fysiotherapie de komende tijd rekening mee moeten houden. Gebaseerd op sturing vanuit de overheid^{3,4} zullen opleidingen in Nederland zich moeten gaan profileren en onderscheiden van andere opleidingen in hetzelfde fysiotherapiespecialisme. We moeten geen ‘eenheidsworst’ aanbieden, maar duidelijk een eigen kleur in onze opleidingen aanbrengen. Daarop gebaseerd zullen de specialistenverenigingen aan moeten geven wat de kern van hun specialisme is. Elke masteropleiding zal die kern moeten aanbieden en daarnaast een ‘vrije schil’ moeten aanwijzen waarmee de opleidingen de kans wordt geboden zich van andere te onderscheiden. Daarmee wordt het ook beter mogelijk om het ‘Leven-Lang-Leren’-concept uit te gaan rollen. Immers

een specialist/master die is opgenomen in het kwaliteitsregister van een specialistenvereniging is niet klaar met leren na afronding van een masteropleiding. Met regelmaat zal een nieuwe module gevolgd moeten worden door alumni om kennis, vaardigheden en competenties verder uit te breiden. Hogescholen moeten in hun onderwijsaanbod daar ook op inspelen. Verder zullen studenten meer mogelijkheden moeten worden geboden om hun eigen leerroute te bepalen. Daarmee wordt meer differentiatie in de beroepsgroep gecreëerd.

Conclusie De opleiding master Fysiotherapie van Hogeschool Utrecht is erin geslaagd om een nieuw modulair curriculum te ontwikkelen dat ons inziens voldoet aan de eisen zoals gesteld in het Europees Kwalificatiekader. De kracht van deze aanpassing is dat het curriculum met haar twee rollen en leerlijnen met modules van 5 EC zeer transparant is. Tevens is de opleiding praktijkgericht door in elke module uit te gaan van een nieuwe beroepssituatie met beroepsopdracht en een duidelijk toetskader, waarbij de (eind)toetsen consequent gekoppeld zijn aan de EKK-domeinen en niveaubeschrijvingen. Op deze wijze voldoet het diploma ook internationaal aan de laatste eisen.

Referenties

- 1 Europese Commissie Onderwijs en Cultuur. Het Europees Kwalificatiekader voor een leven lang leren (EKK). 2009: http://ec.europa.eu/education/pub/pdf/general/eqf/broch_nl.pdf.
- 2 Coppoolse R, Wittink H, Meeteren van N, Helders P. Het niveau van de van de professional master. *Fysiopraxis* 2006;15(3):8-13.
- 3 Commissie Veerman. Toekomstbestendig Hoger Onderwijsstelsel: Differentiëren in kwaliteit. April 2011.
- 4 Ministerie OCW, H. Zijlstra. Strategische agenda hoger onderwijs, onderzoek en wetenschap: kwaliteit in verscheidenheid. Augustus 2011.

Dr. Roland van Peppen, programmamanager, opleiding master Fysiotherapie, Hogeschool Utrecht, Faculteit Gezondheidszorg, Instituut voor Bewegingsstudies.
 Drs. Dammis Vroegindewij, onderwijskundig adviseur, opleiding master Fysiotherapie, Hogeschool Utrecht, Faculteit Gezondheidszorg, Instituut voor Bewegingsstudies.